

*Załącznik do Uchwały Nr
Rady Miejskiej w Białym Borze
z dnia 2018 r.*

STRATEGIA ROZWOJU GMINY BIAŁY BÓR NA LATA 2019 – 2025

Projekt

Biały Bór, październik 2018 r.

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE

II. DIAGNOZA STANU OBECNEGO

1. PRZESTRZEŃ

- a) Położenie, warunki naturalne
- b) Historia Białego Boru
- c) Struktura obszarowa
- d) Infrastruktura techniczna

2. SPOŁECZEŃSTWO

- a) Demografia, migracje
- b) Pomoc społeczna
- c) Edukacja i oświata
- d) Kultura
- e) Ochrona zdrowia
- f) Aktywność społeczna
- g) Bezpieczeństwo publiczne

3. GOSPODARKA

- a) Rynek pracy
- b) Działalność gospodarcza
- c) Zabytki, atrakcje turystyczne

4. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH WŚRÓD MIESZKAŃCÓW

III. ANALIZA SWOT

IV. OBSZARY ROZWOJU GMINY, CELE ROZWOJOWE

V. SPOSÓB WDRAŻANIA DZIAŁAŃ UJĘTYCH W STRATEGII

VI. FINANSOWANIE STRATEGII

VII. MONITORING STRATEGII

I. WPROWADZENIE

Strategia rozwoju Gminy Biały Bór na lata 2019 – 2025 jest elementem polityki rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy i służy planowaniu oraz koordynowaniu najważniejszych działań związanych z efektywnym i harmonijnym rozwojem Gminy w nadchodzących latach.

Strategia ma charakter otwarty, a poziom realizacji poszczególnych działań opisanych w rozdziale IV dokumentu związana będzie z aktywnością podmiotów działających na terenie Gminy i na rzecz jej mieszkańców, ich możliwościami finansowymi oraz panującymi warunkami społeczno-gospodarczymi.

Strategia zawiera najważniejsze rekomendacje dla działań prowadzonych na terenie Gminy, wynikające z jej obecnego potencjału oraz z badań przeprowadzonych w roku 2018 wśród mieszkańców odnośnie ich potrzeb i oczekiwań wobec dalszego rozwoju Gminy.

Prace nad założeniami strategii prowadzone były od maja do października 2018 roku w ramach realizacji projektu „Nowy kierunek rozwoju dla Gminy Biały Bór”, prowadzonego przez Stowarzyszenie „Gmina z pomysłem” oraz Gminę Biały Bór. Zawartość niniejszego dokumentu jest efektem pracy kilkudziesięciu osób, które podczas spotkań warsztatowych, na podstawie analizy istniejących danych i opracowań, rozmów indywidualnych, wyników przeprowadzonych badań z mieszkańcami wypracowały projekt Strategii.

Projekt dokumentu został przekazany w wrześniu 2018 roku do konsultacji społecznych, które odbyły się w okresie 13 – 26 września i obejmowały następujące metody:

- umieszczenie informacji o prowadzonych konsultacjach wraz z projektem *Strategii* w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego w Białym Borze, na stronie internetowej www.bialybor.com.pl (Aktualności), tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu oraz na tablicach ogłoszeń w sołectwach należących do gminy;
- uruchomienie punktu konsultacyjnego w siedzibie Urzędu Miejskiego w Białym Borze, w godzinach pracy Urzędu;
- zorganizowanie spotkań otwartych dla mieszkańców: dla młodzieży, dla Radnych Rady Miejskiej oraz ogólne, dla wszystkich zainteresowanych mieszkańców;
- zorganizowanie otwartego spotkania z Burmistrzem Gminy Biały Bór.

powierzchnię 25 691 ha, pod względem wielkości znajduje się na 3 miejscu wśród 6 gmin powiatu szczecineckiego.

Jej terytorium, ukształtowane przez cofający się lądolód skandynawski, urozmaicają malownicze wzgórza morenowe (sięgające 239 m. n.p.m.), liczne głazy narzutowe oraz krystalicznie czyste jeziora. Duża ilość lasów stanowiących 49 % ogółu powierzchni gminy ma wyjątkowy wpływ na korzystne warunki klimatyczne i krajobrazowe. Dogodne położenie geograficzne oraz stosunkowo niewielkie odległości od granicy morskiej (np. 80 km do Kołobrzegu) i zachodniej (200 km) sprzyjają kontaktom gospodarczym i turystycznym.

Biały Bór położony jest na przecięciu dwóch głównych tras krajowych, Warszawa - Środkowe Wybrzeże oraz Poznań - Ustka.

Przez miasto przebiegają dwa szlaki turystyczne. Szlak wzniesień moreny czołowej (długości ok. 200 km), wiedzie wzdłuż głównego grzbietu wzniesień morenowych oraz ciągu jezior polodowcowych na trasie, których znajdują się Bytów, Miastko, Biały Bór, Szczecinek, Czaplinek, Złocieniec i Drawsko Pomorskie. Natomiast szlak krainy lasów i jezior (długości ok. 150 km) prowadzi z Jarosławca przez Sławno, Polanów, Żydowo, Biały Bór, Rzeczenicę i Człuchów. Przechodzi on przez tereny o urozmaiconej rzeźbie z licznymi jeziorami i kompleksami leśnymi.

W okolicach Białego Boru znajdują się jeziora: Bielsko (o powierzchni 268 ha. i głębokości do 23 m.), Cieszęcino (o powierzchni 102 ha i głębokości 50 m.), wzdłuż których rozciąga się Park Krajobrazowy wraz z jeziorami Łobez (zajmuje obszar o pow. 48,7 ha) i Ławiczka (pow. 6,6 ha). Leżą one w dorzeczu Gwdy i Noteci, a ich wody spływają rzeką Białą do Czernicy.

W akwenach tych żyje kilkanaście gatunków ryb. Okolice jezior pokryte są lasami mieszanymi oraz borami. Na terenie gminy znajduje się największe wzniesienie woj. zachodniopomorskiego, góra Rozwaliny o wysokości 239 m. n.p.m.

Obszar pagórkowato jeziorny w trójkącie Biały Bór - Bobolice - Polanów odznaczający się specyficznym mikroklimatem i dużymi walorami widowiskowymi objęty został strefą chronionego krajobrazu pod nazwą "Okolice Żydowa i Białego Boru".

W skład gminy wchodzi 17 sołectw tj.: Biała, Bielica, Biskupice, Biały Dwór, Brzeźnica, Drzonowo, Dyminek, Grabowo, Kaliska, Kazimierz, Kołtki, Przybrda, Sępólno Małe, Sępólno Wielkie, Świerszczewo i Trzebiele.

b) Historia Białego Boru

Okolice Białego Boru wielokrotnie były niszczone przez przewijające się tędy wojny. Pokój toruński kończący wojnę trzynastoletnią zwrócił Biały Bór Polsce w 1466 roku. Druga połowa XV wieku była dla miasta i Prus Królewskich okresem spokoju i odbudowy. O rozwój jego dbali także królowie (Kazimierz Jagiellończyk, Zygmunt August, Stefan Batory i Stanisław August Poniatowski), którzy odnowili przywilej miejski dla Białego Boru. XVII i XVIII wiek, to okres burzliwych i niespokojnych przemian. Liczne wojny przyczyniły się do zniszczeń miasteczka.

W wyniku pierwszego rozbioru Rzeczypospolitej w 1772 roku Biały Bór wraz z Pomorzem Gdańskim wszedł w skład państwa pruskiego. W wyniku reform z 1815 r. nastąpiło ożywienie gospodarcze, które przyczyniło się do rozbudowy i rozwoju miasta. Zbudowano gmach sądu grodzkiego, nową szkołę (1805), szkołę rolniczą (1833), tartak, fabrykę cegły wapiennej, zakład bednarski. W trakcie działań wojennych II wojny światowej ponad 80% zabudowy miasta uległo zniszczeniu, w tym kościół, 2 tartaki, cegielnia, hotel i poczta.

Znaczna część mieszkańców Białego Boru stanowi ludność pochodzenia ukraińskiego, przesiedlona w ramach akcji "Wisła". Biały Bór jest najmniejszym miastem w tym rejonie. Miasto jest ośrodkiem oświatowym i kulturalnym ludności ukraińskiej. Stałe miejsce w białoborskiej codzienności zajmują placówki prowadzące działalność kulturalną, w tym Białoborskie Centrum Kultury i Rekreacji w Białym Borze, Biblioteka Publiczna i liczne świetlice wiejskie.

Gmina należy do Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania oraz Konwentu Współpracy Samorządowej Polska – Ukraina.

c) Struktura obszarowa

Gmina Biały Bór obejmuje obszar 26 691 ha, w tym:

- obszar miasta – 1.282 ha,
- obszar wiejski – 25.679 ha.

Tabela 1: Podział obszaru Gminy pod względem sposobu użytkowania

	Obszar miasta [ha]	Obszar wiejski [ha]
Lasy i grunty leśne	371	13.539
Użytki rolne	390	10.436
Pozostałe	521	1.704
Ogółem:	1.282	25.679

d) Infrastruktura techniczna

i. Transport i komunikacja

Sieć drogową na terenie gminy tworzą ogólnodostępne drogi publiczne, które ze względu na funkcję, jaką pełnią dzieli się na następujące kategorie:

- drogi krajowe,
- drogi powiatowe,
- drogi gminne.

Tabela 2: Wykaz dróg wg kategorii (stan na koniec 2017 r.)

L.p.	Rodzaj drogi	Długość [km]	W tym utwardzone [km]
1	Drogi krajowe: - Nr 20 (Stargard Szczeciński - Chociwel - Węgorzyno - Drawsko Pomorskie - Czaplinek - Szczecinek - Biały Bór - Miastko - Bytów - Kościerzyna - Żukowo - Gdynia) - Nr 25 (Bobolice - Biały Bór - Człuchów - Sępólno Krajeńskie - Koronowo - Bydgoszcz - Inowrocław - Strzelno - Ślesin - Konin - Kalisz - Ostrów Wielkopolski - Antonin - Oleśnica)	33,59	33,59
2	Drogi powiatowe	75,64	75,64
3	Gminne drogi publiczne	310,29	119,05
4	Drogi podstawowe	119,05	
5	Drogi pomocnicze	191,24	

Tabela 3: Wykaz mostów na terenie gminy

Miejscowość	Liczba mostów	Długość mostów [mb]
Bielica	1	5,5
Radzewo	1	5
Biały Bór	2	14
Stępień	1	10

ii. Komunikacja autobusowa

Regularne połączenia autobusowe realizowane są głównie przez PKS oraz przewoźników prywatnych w następujących kierunkach:

- Szczecinek,
- Koszalin,
- Człuchów,
- Miastko,

i dalej na przedłużeniach tych kierunków.

iii. Komunikacja kolejowa

Regularne połączenia kolejowe realizowane są przez PKP oraz regionalnego przewoźnika zarządzanego przez Samorząd Wojewódzki w następujących kierunkach:

- Szczecinek,
- Słupsk,

i dalej na przedłużeniach tych linii we wszystkich kierunkach tras krajowych i międzynarodowych.

iv. Telekomunikacja

Głównym operatorem na terenie Gminy Biały Bór jest Telekomunikacja Polska S.A.
Stan sieci – dobry

Ponadto występują stacje bazowe telefonii komórkowej:

- Polska Telefonia Cyfrowa Sp. z o.o. (Era, Heya),
- Polkomtel (Plus GSM),
- Telekomunikacja Polska S. A. (Orange).

v. Zaopatrzenie w ciepło

Na terenie Gminy Biały Bór funkcjonuje 1 kotłownia centralna zaopatrująca w ciepło osiedle budynków wielorodzinnych. Jest to kotłownia opalana gazem, o mocy 1,4 MW.

Ponadto funkcjonuje 8 kotłowni gminnych:

- kotłownia na osiedlu Dworcowa (gaz) – zaopatruje w ciepło osiedle wielomieszkaniowe przy ulicy Dworcowej,
- kotłownia w Szkole Podstawowej nr 1 (gaz) – zaopatruje w ciepło budynek szkolny,
- kotłownia w budynku gminnej Przychodni Zdrowia (gaz) – zaopatruje ciepło budynek gminnej Przychodni Zdrowia,
- kotłownia w budynku Białoborskiego Centrum Kultury i Rekreacji (gaz) – zasila w ciepło budynek BCKiR,
- kotłownia remizy Ochotniczej straży Pożarnej w Białym Borze (gaz) - zasila budynek remizy OSP,
- kotłownia w budynku Szkoły Podstawowej nr 2 (gaz) – ogrzewa szkołę,
- kotłownia w budynku Przedszkola Miejskiego w Białym Borze (gaz) – zasila w ciepło budynek przedszkola,
- kotłownia w budynku Urzędu Miejskiego w Białym Borze (gaz) – zasila w ciepło budynek administracyjny,

vi. Zaopatrzenie w gaz

Miasto Biały Bór zaopatrywany jest w gaz przez firmę GEN-GAZ ENERGIA S.A. z siedzibą w Tarnowie Podgórnym. Gaz sieciowy z gazociągu PGNIG GZ 50 i dostarczany jest siecią wysokiego ciśnienia. Stacja redukcyjna znajduje się w Białym Borze.

vii. Zaopatrzenie w wodę i odbiór ścieków

Operatorem obsługującym dostawę wody i odbiór ścieków jest Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Szczecinku, którego Gmina Biały Bór jest mniejszościowym współwłaścicielem.

Długość sieci wodociągowej: 195,81 km. Stan sieci: dobry. Liczba stacji uzdatniania wody: 3 szt. Liczba przyłączy prowadzących do budynków: 1.057 szt. Długość sieci

kanalizacyjnej na terenie gminy Biały Bór wynosi 75,88 km.. Liczba przyłączy prowadzących do budynków: 588 szt.

Na terenie gminy znajduje się jedna oczyszczalnia ścieków zlokalizowana w Białym Borze o przepustowości 650 m³/dobę.

Miejscowości podłączone do zbiorczej sieci kanalizacji deszczowej to; Biały Bór, Biały Dwór, Sępólno Wielkie, Trzebiele, Przybrda, Biała, Drzonowo, Stepień, Świerszczewo, Dołgie. W pozostałych miejscowościach oraz przysiółkach funkcjonują 44 przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz bezodpływowe zbiorniki na ścieki z okresowym wywozem ich na oczyszczalnię ścieków w Białym Borze

viii. Gospodarka odpadami

Na terenie gminy Biały Bór wszystkie wysypiska są nieczynne. Odpady z terenu gminy są wywożone poza teren gminy i zagospodarowywane są przez Międzygminne Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Spółka z o.o. z siedzibą w Wardyniu Górnym.

Gospodarkę odpadami na terenie gminy obsługują podmioty gospodarcze wyłonione w drodze postępowania przetargowego.

Segregacja odpadów odbywa się poprzez rozstawione pojemniki, tzn. plastiki typu PET i szkło.

2. SPOŁECZEŃSTWO

a) Demografia, migracje

Tabela 4: Przekrój statystyczny gminy Biały Bór – demografia (stan na koniec 2017 r.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	WARTOŚCI		
Stan ludności:	OGÓŁEM	MĘŻCZYŹNI	KOBIETY
miasto	2 057	973	1 084
wieś	3 118	1 592	1 526
OGÓŁEM	5 175	2 565	2 610
	MIASTO		WIEŚ
Ludność w wieku przedprodukcyjnym ogółem, w tym:	351	659	
mężczyźni	175	323	
kobiety	176	336	
Ludność w wieku produkcyjnym ogółem, w tym:	1 357	1 984	
mężczyźni	704	1 010	
kobiety	653	874	
Ludność w wieku poprodukcyjnym ogółem, w tym:	349	475	
mężczyźni	94	259	
kobiety	255	316	

Małżeństwa zawarte w 2017 roku ogółem, w tym:	20	5
cywilne	4	-
wyznaniowe	11	5
Urodzenia żywe w 2017 roku	23	37
Zgony ogółem w 2017 roku	21	25

Tabela 5: Przekrój wiekowy ludności

Ludność w wieku 0-14 lat	Ludność w wieku 15-64 lat	Ludność w wieku 65 lat i więcej
14,6%	70,7%	14,7%
Kobiety - 14,9 %	Kobiety - 67,8 %	Kobiety - 17,3 %
Mężczyźni - 14,3 %	Mężczyźni - 73,6 %	Mężczyźni - 12,2 %

Wykres 1: Migracje na pobyt stały w Gminie Biały Bór w latach 1995-2016

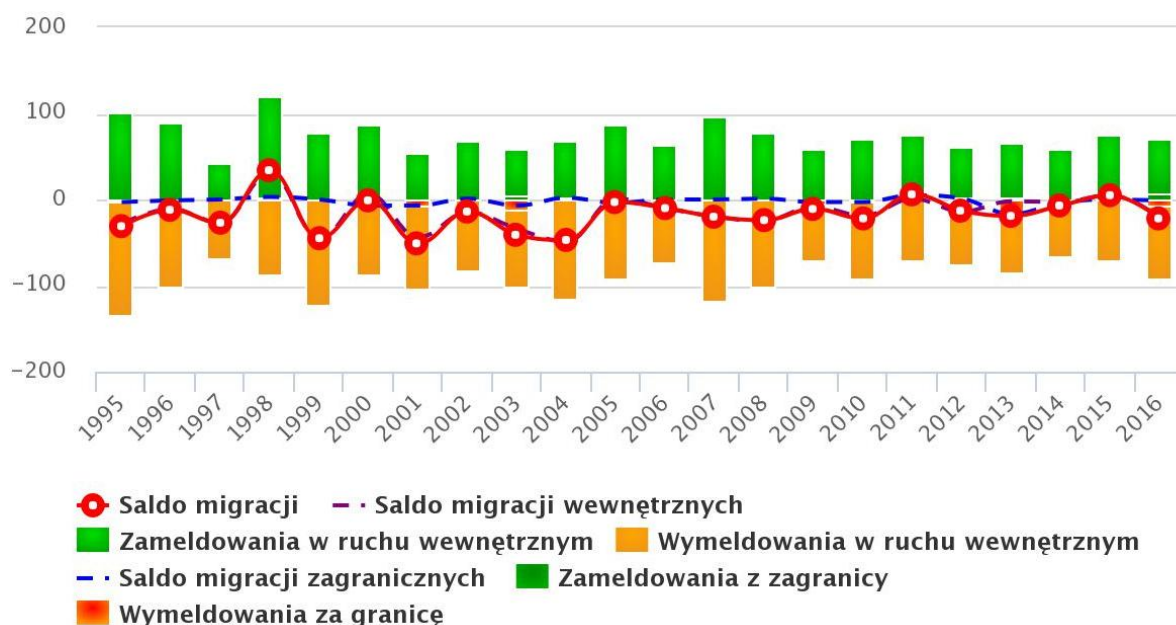

Tabela 6: Zmiany liczby ludności w sołectwach Gminy Biały Bór i mieście Biały Bór w latach 2013-2017 r.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Liczba mieszkańców					Zmiana liczby ludności 2016/2017 r.
		2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	
1	Biały Bór	2 109	2 115	2 088	2 077	2 057	-20
2	Biała	180	175	175	172	167	-5
3	Biały Dwór	220	217	222	227	227	0
4	Bielica	113	110	109	123	123	0
5	Biskupice	77	77	79	81	80	-1
6	Brzeźnica	138	137	139	137	141	4
7	Drzonowo	199	200	199	181	176	-5

8	Dyminek	75	72	74	76	69	-7
9	Grabowo	337	339	336	332	334	2
10	Kaliska	171	170	170	170	173	3
11	Kazimierz	48	48	51	51	54	3
12	Kołtki	158	160	151	155	160	5
13	Przybrda	363	352	351	341	334	-7
14	Sępólno Wielkie	394	390	385	375	375	0
15	Sępólno Małe	73	72	74	81	79	-2
16	Stepień	315	321	329	322	323	1
17	Świerszczewo	151	151	149	139	142	3
18	Trzebiele	165	162	167	162	161	-1
SUMA		5 286	5 268	5 248	5 202	5 175	-27

b) Pomoc społeczna

Zadania z zakresu pomocy społecznej, na terenie Gminy Biały Bór, realizuje Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Białym Borze.

Ośrodek został utworzony w 1990 roku i od tego czasu realizuje zarówno zadania własne gminy jak i zadania zlecone z zakresu administracji rządowej.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w przezwyciężeniu trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać. Na przełomie lat 2015 – 2017r. obserwuje się niewielki spadek liczby osób korzystających z różnych form pomocy społecznej (tab. 7).

Tabela 7: Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z podziałem na formy pomocy na terenie gminy Biały Bór w latach 2015-2017

Rok	Zasiłki stałe	Zasiłki okresowe	Zasiłki jednorazowe	Usługi opiekuńcze	Opłacenie posiłku dla dzieci przedszkolnych uczniów i osób dorosłych	Dopłata do kosztów pobytu w Domu Pomocy Społecznej
2015	66	309	12	33	371	12
2016	69	268	25	41	396	14
2017	67	216	10	36	329	17

W danym okresie najczęstszym powodem udzielania świadczeń było ubóstwo, bezrobocie oraz długotrwała lub ciężka choroba. Liczba udzielonych świadczeń, pod kątem powodu przyznania pomocy, stopniowo ulega zmniejszeniu (tab. 8).

Tabela 8: Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z podziałem na powody pomocy na terenie gminy Biały Bór w latach 2015-2017

Rok	Bezdomność	Bezrobocie	Długotrwała lub ciężka choroba	Bezradność w opiece	Alkoholizm	Ubóstwo	Niepełnosprawność	Ofiary przemocy w rodzinie Procedura "Niebieska karta"
2015	4	252	158	62	25	309	146	21
2016	8	272	159	54	20	319	133	93
2017	6	256	135	41	11	285	122	86

W gminie nasila się zjawisko opieki nad osobami sędziwymi. Z uwagi na dużą migrację dzieci, dzisiaj starzy i niedołążni rodzice pozostali sami zdani tak naprawdę na łaskę państwa. W wielu przypadkach nie jesteśmy w stanie zabezpieczyć całodobowych usług, których te osoby wymagają. Każdego roku kierujemy kolejne osoby do Domów Pomocy Społecznej (tab. 9) lub do Zakładów Opieki Długoterminowej.

Tabela 9: Liczba mieszkańców umieszczonych w DPS w latach 2015-2017

	2015	2016	2017
Liczba mieszkańców przebywających w domach pomocy społecznej	12	14	17

W systemie pomocy społecznej istotne znaczenie ma asystentura rodziny. Rola asystenta rodziny polega na całościowym wspieraniu rodziny zagrożonej wykluczeniem społecznym wychowującą dzieci, poprzez zmianę stosunku osób w rodzinie do własnej sprawności, podniesienie ich samooceny, wzbudzenie wiary we własne siły, a także pomoc w wykonywaniu najprostszych czynności, składających się na proces prowadzenia gospodarstwa domowego.

Asystent rodziny wspiera rodziców i dzieci przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do wykonywania tych funkcji, a także zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. W danym okresie liczba rodzin współpracująca z asystentem rodziny ulega nieznacznym wahaniom (tab. 10).

Tabela 10: Liczba środowisk objętych asystenturą rodziny w latach 2015-2017

	2015	2016	2017
Liczba rodzin	16	15	16
Liczba dzieci w rodzinach	46	44	52

Jednakże skierowanie asystenta rodziny do środowiska nie gwarantuje pozostania dzieci przy rodzinie biologicznej.

W sytuacji gdy dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej asystent rodziny również podejmuje współpracę z rodziną biologiczną w celu umożliwienia dziecku powrót do rodziny biologicznej.

Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w 2016r. powiększyła się o 2 dzieci i w ciągu roku 2017 utrzymała się na tym samym poziomie – siedmioro dzieci.

Ośrodek zatrudnia w ramach umowy o pracę 1 asystenta rodziny oraz 1 asystenta rodziny.

c) Edukacja i oświata

Na terenie gminy Biały Bór funkcjonują następujące placówki oświatowe:

1. Zespół Szkół Nr 1 im. Henryka Sienkiewicza w Białym Borze o strukturze organizacyjnej:
 - a. Przedszkole Miejskie w Białym Borze,
 - b. Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Henryka Sienkiewicza w Białym Borze z filią w Sępólnie Wielkim;
2. Szkoła Podstawowa im. J. Tuwima w Drzonowie;
3. Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Tarasa Szewczenki w Białym Borze;
4. Zespół Szkół Nr 7 w Białym Borze;
5. I Liceum Ogólnokształcące im. Tarasa Szewczenki w Białym Borze.

Na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej (SIO, stan na 10 września 2018r.) liczba uczniów w w/w placówkach wynosi odpowiednio:

1. Zespół Szkół Nr 1 im. Henryka Sienkiewicza w Białym Borze: 323 uczniów. Do Przedszkola Miejskiego w Białym Borze uczęszcza 108 dzieci.
2. Szkoła Podstawowa im. J. Tuwima w Drzonowie: 64 uczniów.
3. Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Tarasa Szewczenki w Białym Borze: 62 uczniów.
4. Zespół Szkół Nr 7 w Białym Borze: 167 uczniów.
5. I Liceum Ogólnokształcące im. Tarasa Szewczenki w Białym Borze: 42 uczniów.

d) Kultura

Zasoby infrastruktury społeczno-kulturalnej w Gminie Biały Bór stanowią:

1. Białoborskie Centrum Kultury i Rekreacji,
2. Biblioteka Publiczna,
3. 16 świetlic wiejskich.

Białoborskie Centrum Kultury i Rekreacji

Swoją działalnością obejmuje teren gminy Biały Bór. Swoją siedzibę Centrum posiada w Białym Borze, gdzie mieści się administracja, świetlice warsztatowe i sala widowiskowa. Do

głównych zadań BCKiR należy rozpowszechnianiem kultury (w szerokim tego słowa znaczeniu). W ramach możliwości i potrzeb placówka zajmuje się organizacją imprez kulturalnych, rozrywkowych oraz zajęć i warsztatów dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych. Działania te mają zapewnić wszystkim zainteresowanym możliwość spędzenia wolnego czasu zgodnie ze swoimi zainteresowaniami oraz pokazać i umożliwić poznanie innych jego form.

BCKiR jest również współorganizatorami licznych uroczystości przygotowywanych przez szkoły, parafie oraz inne organizacje działające na terenie naszej gminy.

Jednym z ważniejszych zadań jest realizacja i obsługa sezonu turystycznego. BCKiR prowadzi ośrodek wypoczynkowy Na Plaży oraz plażę publiczną. W ramach działalności zabezpieczane jest bezpieczeństwo kąpiących, wypożyczalnia sprzętu pływającego, boisko do siatkówki plażowej, jak również usługi noclegowe w domkach rekreacyjnych.

Ponadto w ramach prowadzonej działalności Centrum świadczy usługi ksero. Prowadzi wynajem sprzętu i wyposażenia oraz pomieszczeń.

Do podstawowych zadań BCKiR należą:

- Organizowanie imprez, warsztatów, zajęć, wystaw, konkursów i plenerów na rzecz lokalnego środowiska.
- Prowadzenie działalności artystycznej oraz tworzenie warunków do rozwoju ruchu artystycznego oraz zainteresowania wiedzą i sztuką.
- Organizowanie wymiany doświadczeń między placówkami kulturalnymi, ruchem artystycznym i zawodowymi instytucjami kulturalnymi.
- Inicjowanie i organizowanie nowych form organizacji wypoczynku i turystyki oraz planowanie działalności rekreacyjno – rozrywkowej przy współudziale innych organizacji.
- Współdziałanie z instytucjami, stowarzyszeniami i organizacjami społecznymi oraz szkołami w zakresie zaspokajania potrzeb kulturalnych mieszkańców gminy Biały Bór.

Biblioteka Publiczna w Białym Borze

Biblioteka jest jedyną w gminie placówką biblioteczną, posiadającą 14 punktów bibliecznych, znajdujących się w świetlicach wiejskich: w Przybrdzie, Stepieniu, Świerszczewie, Grabowie, Dyminku, Drzonowie, Sępolnie Wielkim, Sępolnie Małym, Kalisze, Kołtkach, Białym Dworze, Bielicy, Brzeźnicy i Trzebielu.

Biblioteka służy rozwijaniu i zaspakajaniu potrzeb czytelniczych mieszkańców gminy, upowszechnianiu wiedzy i nauki, rozwijaniu kultury i systemu informacyjnego. Zapewnia obsługę biblioteczną, organizuje imprezy kulturalno-oświatowe promujące Bibliotekę w środowisku. Dodatkowo świadczy też drobne usługi poligraficzne: wydruki, ksero.

Do podstawowych zadań Biblioteki należą:

- Udostępnianie zbiorów na miejscu, wypożyczanie na zewnątrz, prowadzenie wymiany międzybibliecznej.
- Organizacja form pracy z czytelnikiem służących popularyzowaniu i upowszechnianiu kultury.

- Gromadzenie i opracowywanie materiałów bibliotecznych, służących rozwijaniu czytelnictwa oraz zaspokajaniu potrzeb informacyjnych, edukacyjnych i samokształceniowych.
- Współdziałanie z innymi instytucjami i organizacjami w zakresie rozwijania i zaspokajania potrzeb oświatowych i kulturalnych mieszkańców.

Ponadto na terenie gminy Biały Bór jest 16 świetlic wiejskich, które służą dla mieszkańców poszczególnych sołectw. Odbývają się tam różne spotkania kulturalne, zebrania wiejskie, a w razie potrzeby świetlice są wypożyczane dla mieszkańców na imprezy rodzinne.

e) Ochrona zdrowia

Dostępność obiektów ochrony zdrowia na terenie Gminy Biały Bór przyczynia się do ogólnego lepszego stanu zdrowia mieszkańców, dzięki możliwości uzyskania porady i pomocy lekarskiej i pielęgniarzkiej w stosunkowo niedużej odległości od miejsca zamieszkania.

Podstawową ochronę zdrowia mieszkańcom gminy Biały Bór zapewniają dwa niepubliczne podmioty:

1. Pomorski Ośrodek Diagnostyki Medycznej „PODIMED” Szczecinek,
2. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej MEDEA Sp. z o. o. Biały Bór.

W/w placówki świadczą usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej. Placówki mają poradnię lekarza rodzinnego oraz kontrakt na świadczenia pielęgniarzki podstawowej opieki zdrowotnej. Dla kobiet poradnia świadczy opiekę położnej POZ obejmując zakres edukacji związanej z planowaniem rodziny, opieki w okresie okołociążowym i także opieki nad kobietą w każdym okresie życia. Umowa firmy w zakresie lekarza podstawowej opieki zdrowotnej obejmuje prowadzenie edukacji zdrowotnej pacjenta, identyfikowanie zagrożeń dla pacjenta jak również kierowanie pacjentów do jednostek diagnostycznych. Do kompetencji pielęgniarzki w przychodni należy promowanie zdrowia oraz profilaktyki chorób. Obejmuje to całościową opiekę nad pacjentem.

W gminie Biały Bór istnieje duża potrzeba realizacji zajęć rehabilitacyjnych, zwłaszcza przeznaczonych dla osób starszych, które chcą długo cieszyć się dobrym zdrowiem. W związku z tym w chwili obecnej prowadzone są usługi zdrowotne w zakresie rehabilitacji leczniczej w przedmiocie rehabilitacji ambulatoryjnej na rzecz osób z terenu gminy Biały Bór prowadzone przez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej MEDEA Sp. z o. o. Kaliska 39, 78-425 Biały Bór w przychodni MEDEA przy ul. Nadrzecznej 2a w Białym Borze.

Ponadto mieszkańcy gminy Biały Bór korzystają z usług Szpitala Powiatowego w Szczecinku sp. z o.o. W ramach szpitala funkcjonują następujące oddziały:

- ratunkowy, a w ramach tego oddziału Stacja Pogotowia Ratunkowego,

- intensywnej terapii,
- internistyczno-kardiologiczny,
- położniczo-ginekologiczny,
- noworodkowy,
- dziecięcy,
- chirurgii ogólnej.

W Szpitalu Powiatowym w Szczecinku funkcjonują następujące poradnie specjalistyczne:

- wenerologiczno-dermatologiczna,
- gruźlicy i chorób płuc,
- ginekologiczna,
- pracownia endoskopii,
- gastrofiberoskopii,
- chirurgii ogólnej,
- chirurgii naczyń,
- onkologiczna,
- ortopedyczna,
- nefrologiczna,
- kardiologiczna.

Dodatkowo w Szpitalu Powiatowym w Szczecinku pacjenci z terenu gminy Biały Bór mogą korzystać z doraźnej pomocy nocnej i świątecznej (usługę tę prowadzi dla szpitala Podimed sp. z o.o.).

f) Aktywność społeczna

i. Frekwencja wyborcza

Aktywność społeczności lokalnej może mieć istotny wpływ na zmiany jakie zachodzą w ich otoczeniu. Jedną z podstawowych form uczestnictwa obywateli w życiu publicznym jest głosowanie w wyborach (dostępne dla każdego uprawnionego). Analiza rozkładu przestrzennego frekwencji w wyborach parlamentarnych, które miały miejsce w Polsce, w październiku 2015 roku pozwoliła wskazać okręgi wyborcze w gminie z najmniejszą aktywnością mieszkańców w tym zakresie. Analizy dokonano w oparciu o dane Państwowej Komisji Wyborczej.

Na terenie gminy Biały Bór w 5 OKW uprawnionych do głosowania było 4245 osób, a frekwencja wyborcza wyniosła 35,38% i była niższa od frekwencji dla powiatu (42,12%) i województwa (45,88%).

Tabela 11: Uczestnictwo mieszkańców w wyborach parlamentarnych na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.

Nr OKW	Siedziba OKW	Liczba uprawnionych	Liczba wydanych kart	Frekwencja
1	Zespół Szkół nr 1 im. Henryka Sienkiewicza; Biały Bór ul. Dworcowa 19	921	383	41,59%
2	Białoborskie Centrum Kultury i Rekreacji Biały Bór ul. Tamka 3	943	389	41,25%
3	Szkoła Podstawowa nr 2 Biały Bór ul. Słupskiej 27	785	189	24,08%
4	Szkoła Podstawowa w Sępólnie Wielkim Sępólno Wielkie 13	484	153	31,61%
5	Szkoła Podstawowa im. Juliana Tuwima w Drzonowie; Drzonowo 48A	1112	388	34,89%

ii. Organizacje społeczne

Jednym z przejawów aktywności społecznej jest również liczba działających organizacji pozarządowych. Na terenie gminy Biały Bór działają 23 stowarzyszenia, fundacje i kluby o różnorodnym zakresie działalności społecznej oraz sportowej, zajmujące się m.in.:

- pomocą osobom wymagającym wsparcia oraz działaniami na rzecz osób niepełnosprawnych,
- działalnością kulturalno-oświatową i organizowaniem czasu wolnego dla dzieci i młodzieży,
- działalnością sportową, upowszechnianiem kultury fizycznej i rekreacji,
- przeciwdziałaniem uzależnieniom i ochroną zdrowia,
- ubogacaniem wiary i szerzeniem wiedzy religijnej,
- pielęgnowaniem i upowszechnianiem historii i tradycji lokalnych,
- organizacją i współpracą międzynarodową.

Tabela 12: Wykaz organizacji społecznych działających na terenie gminy Biały Bór w 2017 r.

L.p.	Nazwa organizacji	L.p.	Nazwa organizacji
1	Białoborskie Stowarzyszenie Sołtysów	13	Parafia Rzymskokatolicka p.w. NMP KP w Białym Borze
2	Fundacja „Promyk”	14	Polskie Stowarzyszenie Diabetyków / Koło w Białym Borze

3	Jeździecki Klub Sportowy „Karolewko”	15	Stowarzyszenie „Otwarte Drzwi”
4	Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży (KSM) / Oddział Biały Bór	16	Fundacja Dobro Powraca w Przybrdzie
5	Ludowy Klub Kajakowy „Hubertus” w Białym Borze	17	Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły „Oskar”
6	Ludowy Zespół Sportowy „Grab” w Grabowie	18	Stowarzyszenie Sportowe „Samuraj”
7	Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Koszalek”	19	Szkolny Związek Sportowy
8	Międzynarodowe Stowarzyszenie Przyjaciół Białego Boru	20	Uczniowski Klub Sportowy „Koliber”
9	Niezależne Towarzystwo Wędkarskie w Białym Borze	21	Ukraińskie Towarzystwo Nauczycielskie w Polsce
10	Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Klub Piłkarski „Hubertus”	22	Związek Ukraińców w Polsce Zarząd Koła w Białym Borze
11	Parafia Greckokatolicka p.w. NPB w Białym Borze	23	Związek Ukraińców w Polsce Zarząd Koła w Bielicy
12	Zespół Śpiewaczy „Katarzynki” w Przybrdzie		

Samorząd lokalny co roku uchwała program współpracy z organizacjami pozarządowymi, w którym zawiera szczegółowy katalog zadań publicznych oraz warunki współpracy finansowej.

g) Bezpieczeństwo publiczne

i. Policja

Rejon Działania Posterunku Policji w Białym Borze liczy około 270 km. kw. Stan etatowy Posterunku wynosił 1+5 tj. kierownik Posterunku, funkcjonariusz prowadzący postępowania przygotowawcze, dwóch dzielnicowych i dwóch policjantów prewencji. Na stanie Posterunku znajdują się dwa samochody służbowe.

W przestępstwach kryminalnych szczególnie uciążliwych dla społeczeństwa do których należą między innymi;

- uszkodzenia ciała,
- znęcanie się nad rodziną,
- kradzież cudzej rzeczy,
- kierowanie samochodem w stanie nietrzeźwości

Funkcjonariusze Posterunku Policji w Białym Borze w 2017 roku przeprowadzili 533 interwencje, gdzie w 2016 roku przeprowadzonych było 539 interwencji. Były to zarówno interwencje domowe jak i interwencje w miejscach publicznych.

W okresie 12 miesięcy 2017r. na drogach znajdujących się na terenie działania Posterunku Policji w Białym Borze odnotowano 4 wypadki drogowe w których ranne zostały 4 osoby. Ponadto odnotowano 40 kolizji drogowych, z czego 3 obsłużone przez funkcjonariuszy KPP Szczecinek.

W 2017r. na terenie działania Posterunku Policji w Białym Borze doszło do 4 wypadków drogowych, gdzie w 2016 r. nie odnotowano żadnego wypadku drogowego. Ilości kolizji drogowych na terenie działania Posterunku Policji w Białym Borze w porównaniu do roku 2016r. wzrosła o 3 kolizje i odnotowano ich 40.

Tabela 13: Rozpoznania i pracy profilaktycznej Policji na rzecz nieletnich w okresie od stycznia 2017 do grudnia 2017 r.

Wyszczególnienie			2016	2017	
Nieletni zagrożeni demoralizacją (nowo ujawnieni w okresie sprawozdawczym)			8	2	
Nieletni zaewidencjonowani w kartotece (stan na ostatni dzień okresu sprawozdawczego)		Ogółem:	7	6	
		w tym: zagrożeni demoralizacją	7	4	
		sprawcy czynów karalnych	0	2	
Ilość prowadzonych kart nieletniego ogółem (stan na ostatni dzień okresu sprawozdawczego)			0	0	
Wnioski, zawiadomienia, interwencje skierowane do instytucji i organizacji	Ogółem (suma poz. 7-13):		6	6	
	w tym:	sądów rodzinnych	2	2	
		szkół i innych placówek oświaty i wychowania	4	4	
		służby zdrowia i opieki społecznej	0	0	
		poradni wszelkich typów	0	0	
		organizacji społecznych i młodzieżowych	0	0	
		samorządów lokalnych	0	0	
		innych instytucji i organizacji	0	0	
Ujawnieni nieletni	pod wpływem narkotyków		0	0	
	pod wpływem alkoholu		6	0	
	Łącznie pod wpływem alkoholu i narkotyków		6	0	
	członkowie subkultur młodzieżowych		0	0	
	uciekiniery z:	domów rodzinnych	0	0	
		placówek opiekuńczo-wychowawczych	0	0	
		ośrodków szkolno-wychowawczych	0	0	
		schronisk dla nieletnich i zakładów poprawczych	0	0	
	prostytuujący się:		dziewczęta	0	0
			chłopcy	0	0
Sekty i nowe ruchy religijne			0	0	
Rodziny patologiczne			12	9	
Rozmowy		z nieletnimi	37	33	

profilaktyczno-ostrzegawcze	z nieletnimi / opiekunami prawnymi	28	26
Spotkania z młodzieżą		46	44
Spotkania z rodzicami		7	17
Spotkania z pedagogami		24	32
Łączna liczba przeprowadzonych spotkań		154	152

ii. Ochrona przeciwpożarowa

Na terenie gminy Biały Bór działają 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w następujących miejscowościach: Biały Bór, Drzonowo, Grabowo, Sępolno Wielkie. Dwie jednostki działają w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym (KSRG) a mianowicie OSP Biały Bór i OSP Sępolno Wielkie (od 2017 r.)

Na terenie gminy Biały Bór w 2017 roku odnotowano ogółem 47 zdarzeń, w tym:

- pożarów - 3,
- miejscowe zagrożenia - 36,
- alarmów fałszywych - 8.

3. GOSPODARKA

a) Rynek pracy

i. Bezrobocie

W Gminie Biały Bór liczba zarejestrowanych bezrobotnych na dzień 31.12.2017 r. ogółem wynosiła: 396 osób, w tym 246 kobiet. Prawo do zasiłku posiadały 77 osoby. Stopa bezrobocia w powiecie szczecineckim wynosiła: 8,5%. Odsetek bezrobocia w Gminie Biały Bór wynosił: 11,6%.

Tabela 14: Stan bezrobocia w poszczególnych miesiącach 2017 r.

Nazwa miesiąca	Liczba bezrobotnych ogółem	W tym: liczba bezrobotnych kobiet	W tym: liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku
Styczeń	507	274	90
Luty	499	282	93
Marzec	433	241	83
Kwiecień	406	225	74
Maj	394	225	70
Czerwiec	388	231	73
Lipiec	385	236	78

Sierpień	375	226	80
Wrzesień	372	228	73
Październik	350	219	77
Listopad	354	221	78
Grudzień	396	246	77

Tabela 15: Struktura bezrobocia na dzień 31.12.2017 r.

Wyszczególnienie		Liczba bezrobotnych ogółem	W tym kobiety
Czas pozostawania bez pracy w miesiącach	do 1	42	10
	od 1 do 3	87	53
	od 3 do 6	40	22
	od 6 do 12	62	36
	od 12 do 24	66	45
	powyżej 24	99	80
	Razem	396	246

Wiek	18 - 24	45	27
	25 - 34	101	70
	35 - 44	94	66
	45 - 54	82	51
	55 - 59	56	32
	60 - 64	18	0
	Razem	396	246

Wykształcenie	wyższe	25	18
	policealne i średnie zawodowe	62	48
	śr. ogólnokształcące	38	30
	zasadnicze zawodowe	116	71
	gimnazjalne i poniżej	155	79
	Razem	396	246

ii. Aktywizacja zawodowa

W ramach aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu na terenie Gminy Biały Bór prowadzone jest poradnictwo zawodowe, szkolenia i informacja zawodowa. Realizowane są również programy rządowe mające na celu wspieranie bezrobotnych w podjęciu pierwszej pracy i zatrudniania absolwentów oraz pracowników w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych i prac społecznie-użytecznych.

W ramach aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu na terenie Gminy Biały Bór prowadzone jest poradnictwo zawodowe, szkolenia i informacja zawodowa (9 osób).

Realizowane są również programy rządowe mające na celu wspieranie bezrobotnych w podjęciu pierwszej pracy i zatrudniania absolwentów (staże: 18 osób) oraz pracowników w ramach prac interwencyjnych (28 osób), robót publicznych (52 osoby) i prac społecznie-użytecznych (59 osób).

Ponadto w roku 2017 przyznawane były dotacje dla bezrobotnych na rozpoczęcie działalności gospodarczej (10 osób) oraz refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla bezrobotnego (9 osób)

b) Działalność gospodarcza

Na terenie gminy prowadziło działalność gospodarczą 321 podmiotów gospodarczych (stan na dzień 31.12.2017r.)

Tabela 16: Struktura działalności gospodarczej przedstawia się następująco:

WYSZCZEGÓLNIENIE	2017
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	36
Przemysł w tym przetwórstwo przemysłowe	25
Budownictwo	65
Handel i naprawa pojazdów samochodowych	64
Transport i gospodarka magazynowa	35
Zakwaterowanie i gastronomia	19
Informacja i komunikacja	4
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	6
Obsługa rynku nieruchomości	1
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	21
Administrowanie i działalność wspierająca	7
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0
Edukacja	5
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	19
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	7
Pozostałe	7
OGÓŁEM:	321

Aktywność gospodarcza przedsiębiorców działających na terenie gminy Biały Bór wpływa na rozwój gminy. Analiza struktury działalności gospodarczej w poszczególnych latach pozwala ocenić stan i kierunek rozwoju gospodarczego. Podmioty gospodarcze działające na terenie naszej gminy stanowią głównie mikro przedsiębiorstwa oraz firmy rodzinne.

Rozwój przedsiębiorstw na terenie gminy Biały Bór w 2017r. był wzmożony w sektorze budownictwa, handlu, naprawy pojazdów samochodowych, rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa, rybactwa oraz transportu i gospodarki magazynowej. Oznacza to, że gmina Biały

Bór posiada warunki sprzyjające do założenia i prowadzenia działalności gospodarczej w/w sektorach gospodarczych.

Tabela 17: Struktura prowadzonej działalności gospodarczej REGON

OBSZAR DZIAŁALNOŚCI	LICZBA PODMIOTÓW
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	36
Przemysł w tym przetwórstwo przemysłowe	25
Budownictwo	65
Handel i naprawa pojazdów samochodowych	64
Transport i gospodarka magazynowa	35
Zakwaterowanie i gastronomia	19
Informacja i komunikacja	4
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	6
Obsługa rynku nieruchomości	1
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	21
Administrowanie i działalność wspierająca	7
Edukacja	5
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	19
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	7
Pozostałe	7
RAZEM:	321

c) Zabytki, atrakcje turystyczne

Tabela 18: Zabytki na terenie gminy wpisane w rejestr zabytków nieruchomych województwa

Nr rejestru zabytków	Data wpisu do rejestru zabytków	Miejscowość	Obiekt	Wiek
339	09.05.1961	Stepień	Kościół filialny z całkowitym wystrojem wnętrza oraz otoczenie (drzewostan na cmentarzu kościelnym)	XVII/XVIII
262	23.03.1960	Kazimierz	Kościół Filialny w Kazimierzu z całkowitym wystrojem wnętrza (ołtarz, lichtarz, żyrandol, rzeźby drewniane) wraz z całkowitym otoczeniem przy kościele	XVII
264	23.03.1960	Sępólno Wielkie	Kościół Filialny w Sępólnie Wielkim z całkowitym wystrojem wnętrza (ołtarz, lichtarz, rzeźby drewniane) wraz z całkowitym otoczeniem przy kościele	XVII

265	23.03.1960	Sępólno Małe	Kościół Filialny w Sępólnie Małym z całkowitym wystrojem wnętrza (ołtarz, lichtarz, żyrandol, rzeźby drewniane) wraz z całkowitym otoczeniem przy kościele	XVII/XVIII
1100	06.06.1980	Dołgie	Park	XIX
1101	06.06.1980	Świerszczewo	Park z aleją świerkową	II poł. XIX
1124	11.10.1980	Kazimierz	Park	k. XIX
1125	11.10.1980	Trzebiele	Park	II poł. XIX
PSOZ-53/10/98	07.08.1998	Drzonowo	Budynek gospodarczy nr 19	k. XIX
B-74	07.08.2008	Biały Bór	Elementy zabytkowego wyposażenia kościoła pw. Św. Michała Archanioła w Białym Borze	XIX

Obszar gminy jest bardzo atrakcyjny i urozmaicony pod względem krajobrazowym i sprzyja uprawianiu różnych form turystyki aktywnej: pieszej, rowerowej, konnej i wodnej. Znaczącym dla rozwoju turystyki jest fakt, że obszar gminy jest czysty ekologicznie, co związane jest z brakiem szczególnie uciążliwego przemysłu, a okolice cechujące się zróżnicowanym krajobrazem są bardzo atrakcyjne.

Na podstawie danych zawartych w Strategii Rozwoju Turystyki gmina realizuje cztery główne cele w obszarze turystyki:

1. Intensyfikacja współpracy z ościennymi gminami w zakresie promocji i oferty turystycznej.
2. Wzmocnienie współpracy lokalnej branży turystycznej.
3. Zbudowanie jednego wyraźnego mianownika promocyjnego Gminy.
4. Zwiększanie liczby i atrakcyjności działań skierowanych na wydłużenie sezonu turystycznego.

Znaczącą rolę w rozwoju turystyki w gminie pełnią zabytki budownictwa świeckiego, jak i sakralnego. Podstawą promocji są też różnego rodzaju imprezy o charakterze regionalnym i ogólnopolskim, podczas których prezentowane są walory gminy Biały Bór.

Istnieją również sprzyjające warunki do rozwoju agroturystyki, która obecnie cieszy się szczególnym zainteresowaniem wśród turystów. Obsługę ruchu turystycznego zapewniają obiekty gastronomiczne i noclegowe, ośrodki wczasowe i punkty małej gastronomii oraz liczne kwatery prywatne.

Na terenie gminy znajdują się następujące szlaki turystyczne:

- Szlaki rowerowe: „Bobięcińskie Góry”, „Ukryte Jezioro”,
- Szlak konny: wiedzie przez tereny Pojezierza Drawskiego,
- Szlaki piesze: „Szlak Wzniesień Moreny Czołowej”, „Szlak Zachodniopomorskich Fortyfikacji”.

Ponadto na terenie gminy Biały Bór występują miejsca stanowiące tzw. ciekawostki oraz atrakcje turystyczne:

- Zabytkowe kościoły na terenach wiejskich: Kazimierz, Sępólno Małe, Sępólno Wielkie, Stępień, Drzonowo, Kołtki, Grabowo,
- Plaża Miejska z wypożyczalnią sprzętu pływającego (na terenie OW „Na Plaży”,
- Cerkiew greckokatolicka z ikonami projektu prof. Jerzego Nowosielskiego,
- Szlaki turystyczne: piesze, konne, rowerowe, nordic-walking,
- Centrum Edukacji Ekologicznej w Białym Borze,
- Dawny gmach Sądu Grodzkiego w stylu neogotyckim, ul. Sądowa, Biały Bór,
- Kościół w Białym Borze w stylu neogotyckim z zachowanym późnobarokowym ołtarzem i amboną,
- Pomnik Tarasa Szewczenki,
- Tor łuczniczy (na terenie OW „Biały Bór”),
- Bunkry i transzeje z okresu II wojny światowej (Szlak Zachodniopomorskich Fortyfikacji),
- Pomorska Góra Piachu,
- Tereny jeździeckie, tor crossowy im. Karola Rómmła, Stado Ogierów Skarbu Państwa,
- Kamień pamiątkowy poświęcony ofiarom I wojny światowej (plac przy kościele NMP KP w Białym Borze, Plac Jana Pawła II, Biały Bór),
- Pomniki ofiar pierwszej wojny światowej (Biskupice, Kaliska, Sępólno Wielkie),
- Tablica poświęcona porucznikowi Humelowi z IX pułku Huzarii, który zginął podczas lotu balonem nad Morzem Północnym – cmentarz w Sępólnie Wielkim, miejscowości, z której pochodził (tu znajdowała się siedziba rodu Humelów),
- Grodzisko nizinne tzw. „majdan wkłęsy” VIII-IX w. 300m na zachód od wsi Kazimierz,
- Ścieżka przyrodniczo-leśna wokół Jeziora Łobez dł. 3,4 km z tablicami dydaktycznymi na temat problematyki gospodarki leśnej i ochrony przyrody, leżącej na terenie Nadleśnictwa Miastko.

4. Wyniki badań ankietowych wśród mieszkańców

W czerwcu 2018 roku Instytut Badawczy IPC Sp. z o.o., na zlecenie Stowarzyszenia "Gmina z pomysłem", przeprowadził badanie opinii mieszkańców na temat jakości życia w Gminie Biały Bór. Badania dotyczyły również rozpoznania potrzeb i oczekiwań wobec dalszego rozwoju gminy. Wyniki niniejszego opracowania mają przysłużyć się opracowaniu Strategii Rozwoju Gminy.

Badanie zostało przeprowadzone na grupie 500 mieszkańców Gminy Biały Bór, metodą PAPI – *paper and pencil interview*. Jest to bezpośrednie badanie ankietowe, najbardziej tradycyjna metoda badawcza wśród stosowanych technik ilościowych. Polega ona na przeprowadzeniu wywiadu bezpośredniego z respondentem przez ankietera, który czyta pytanie i odpowiedź respondenta na bieżąco zapisuje w papierowym kwestionariuszu.

Ten rodzaj badań jest uważany za jeden z najskuteczniejszych, ponieważ respondent w sytuacji rozmowy z ankieterem *face to face*, czuje się bardziej zobligowany do udzielenia rzetelnej odpowiedzi.

Wśród najmocniejszych stron Gminy Biały Bór, spontanicznie wskazywanych przez respondentów, znalazły się: atrakcyjność turystyczna (8,4%), duża liczba terenów zielonych, lasów (4,8%), czyste powietrze (4,2%) oraz piękno regionu, krajobrazów (4%).

W Gminie Biały Bór najlepiej ocenia się stan środowiska naturalnego – 69,4% pozytywnych wskazań. Na drugim miejscu pod względem pozytywnej oceny uplasowała się czystość (66,6%), a na trzecim bezpieczeństwo mieszkańców (66,2%). Najmniej pozytywnie w ocenie wypada oferta zagospodarowania czasu wolnego dla seniorów – 47,4% negatywnych odpowiedzi. Na drugim miejscu pod względem najgorzej ocenianych warunków życia uplasowały się placówki gastronomiczne – 45% (okazuje się, że młodszy respondenci – do 44 roku życia gorzej je oceniają niż starsi badani. Od 45 roku życia wzrasta wskaźnik pozytywnych ocen dla placówek gastronomicznych). Mieszkańcy gminy nie są również zadowoleni z oferty spędzania czasu wolnego dla dorosłych – 43,6% negatywnych ocen.

Mieszkańcy miasta Biały Bór pozytywniej niż mieszkańcy pozostałych terenów gminy oceniają poszczególne warunki życia:

- możliwość rozwijania się, podnoszenia kwalifikacji – 35,3% : 31,3%,
- publiczna opieka zdrowotna – 59,5% : 42%,
- kanalizacja – 67,4% : 33,9%,
- jakość wody – 69,8% : 56,3%,
- stan ulic i chodników – 63,4% : 55,6%,
- warunki mieszkaniowe – 57% : 51,5%.

Wyjątek stanowi ocena bezpieczeństwa. To mieszkańcy obszaru Gminy Biały Bór czują się bezpieczniej niż mieszkańcy miasta – 71,5% : 58,5%.

Ponad jedną trzecią badanych jest zdania, że na terenie gminy Biały Bór brakuje terenów inwestycyjnych (34,2%), ponad jedna piąta respondentów wskazała na miejsca noclegowe (22%), a jedna piąta na miejsca rozrywki dla młodzieży (20,4%). Ponadto 16,2% mieszkańców Gminy Biały Bór dostrzega braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej (boiska, hale sportowe, baseny, otwarte siłownie), a 14,6% wskazuje na place zabaw dla dzieci.

Z perspektywy ostatnich 5 lat największej poprawie uległa czystość i estetyka gminy (42,6%), bezpieczeństwo mieszkańców (42,2%) oraz zagospodarowanie i estetyka przestrzeni publicznej (41,8%). Pogorszeniu natomiast uległ w największym odsetku poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej (30,4%) oraz bezpieczeństwo na rynku pracy (26,6%). Na przestrzeni 5 ostatnich lat wiele się jednak nie zmieniło i to

najczęściej wskazywana odpowiedź w prawie wszystkich 23 ocenianych elementach życia. Największą stagnację badani obserwują pod względem zagospodarowania czasu wolnego dla dorosłych (63,2%), jakości wody (61,2%) oraz kanalizacji (60,2%).

Większy odsetek mieszkańców miasta Biały Bór niż mieszkańców pozostałych obszarów gminy uznał, że poprawie na przestrzeni ostatnich 5 lat uległy następujące kwestie:

- bezpieczeństwo na rynku pracy – 39% : 25,4%,
- możliwość rozwijania się, podnoszenia kwalifikacji – 43,4% : 28,1%,
- publiczna opieka zdrowotna (szpital, przychodnie) – 40,5% : 25,4%,
- kanalizacja – 31,7% : 21%,
- stan środowiska naturalnego – 37,6% : 26,1%,
- jakość wody – 33,2% : 19%,
- stan ulic i chodników – 53,2% : 35,3%,
- czystość i estetyka – 53,2% : 35,3%,
- dostęp do Internetu – 47,3% : 32,9%,
- zagospodarowanie i estetyka przestrzeni publicznej – 50,7% : 35,6%.

Wyjątek stanowi dostęp do sportu i rekreacji. To mieszkańcy pozostałego obszaru gminy częściej niż mieszkańcy miasta twierdzą, że dostęp do sportu i rekreacji uległ poprawie – 29,5% : 24,9%.

Aby w najbliższych 10 latach zwiększyć rolę Gminy Biały Bór w regionie według respondentów należałoby w pierwszej kolejności postawić na rozwój sportu i turystyki (35,2%), w drugiej – rozwijać infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną: szlaki rowerowe, szlaki wodne itp. – 31,2% (większy odsetek mieszkańców gminy niż mieszkańców miasta postawiłby na rozwój sportu i turystyki. Natomiast mieszkańcy miasta Biały Bór twierdzą, że najważniejszym działaniem powinien być rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej: szlaków rowerowych, wodnych itp. – 36,1% wskazań. Dla porównania takie działanie podaje 27,8% mieszkańców terenów spoza miasta). Trzecia najczęściej wskazywana odpowiedź to stworzenie warunków rozwoju dla istniejących i nowych firm (25,6%). Około jedna piąta respondentów jest zdania, że aby zwiększyć rolę Gminy Biały Bór w regionie, należy wzmocnić współpracę z sąsiadującymi gminami (20,2%), a także rozwijać komunikację lokalną i regionalną (19%).

O działaniach podejmowanych przez samorząd gminy ponad jedna trzecia badanych dowiaduje się z przekazu ustnego od sąsiadów, znajomych, rodziny (35,4%), a także ze strony internetowej urzędu (34,6%). Ponad jedna piąta mieszkańców gminy czerpie informacje o działaniach podejmowanych przez samorząd gminy z portali społecznościowych (21,8%).

To co jest potrzebne z punktu widzenia rozwoju gminy to według respondentów: inwestycja w turystykę, rozwój turystyki (5,4%), stworzenie miejsc pracy (4,8%), powstanie w

gminie nowych firm, przyciągnięcie inwestorów (4%), a 3% badanych deklaruje, że do rozwoju gminy potrzebna jest lepsza komunikacja publiczna, zbiorowa.

Głównym problemem w Gminie Biały Bór wydaje się być bezrobocie lub nieatrakcyjny rynek pracy (10,4%). Kolejne odpowiedzi uzyskały zdecydowanie mniejszą popularność – 3,2% badanych wskazuje na emigrację młodych mieszkańców z terenu gminy, 2,8% na słabą komunikację publiczną, a po 2,6% respondentów twierdzi, że problemem jest alkoholizm, zły stan dróg oraz brak dużych firm, przedsiębiorstw, zakładów pracy.

Generalnie badani pozytywnie oceniają ogólne warunki życia na terenie Gminy Biały Bór – 52% (suma odpowiedzi „bardzo dobrze” i „dobrze”). Przeciwnego zdania jest 24% badanych (suma odpowiedzi „złe” i „bardzo złe”). Prawie jedna czwarta mieszkańców jest zdania, że ogólne warunki życia w gminie są przeciętne (24%).

Najczęściej badani zgadzają się ze zdaniem, że nie odczuwają zagrożenia przestępczością na terenie gminy i czują się tu bezpiecznie. Generalnie rozkład odpowiedzi pokazuje, że w każdym przypadku respondenci częściej pozytywnie niż negatywnie oceniają swoją sytuację – czują się dumni z bycia mieszkańcem gminy, są zadowoleni ze swojej sytuacji rodzinnej, potwierdzają, że ich sytuacja jest dobra, są szczęśliwi. Potwierdza to również odpowiedź na pytanie o chęć wyjazdu z gminy – 62,6% badanych nie bierze pod uwagę zmiany miejsca zamieszkania. Jednak co istotne – im młodszy respondent, tym częściej przyznaje, że zastanawia się nad przeprowadzką. Potwierdza to jeden z głównych problemów wskazywanych przez mieszkańców gminy, dotyczących emigracji młodych mieszkańców.

III. ANALIZA SWOT

Tabela zamieszczona poniżej przedstawia najważniejsze elementy obecnej sytuacji w Gminie. Mocne i słabe strony dotyczą posiadanych zasobów (bądź ich braku), natomiast szanse i zagrożenia odnoszą się do czynników zewnętrznych, które mogą w przyszłości sprzyjać, bądź stanowić niebezpieczeństwo dla rozwoju gminy Biały Bór.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Warunki przyrodnicze • Czyste środowisko naturalne • Dobra komunikacja drogowa (drogi krajowe nr 20 i nr 25) • Duża powierzchnia gminy jest obszarem chronionym • Uczenie się tolerancji wśród młodych ludzi (wielokulturowość) • Wspólne przedsięwzięcia kulturalne młodzieży polskiej i ukraińskiej • Zasoby naturalne – lasy, kruszywa naturalne, torf • „Obiekty zabytkowe”: dawny gmach Sądu Grodzkiego, młyn, ZS nr 7, kościół Św. Michała Archanioła, kościoły na terenach wiejskich • Kąpielisko miejskie • Gospodarstwa produkujące ekologiczną żywność • Dostępność szkół ponadpodstawowych • Szeroka oferta kulturalna • Dobre warunki do polowań • Infrastruktura sportowa • Atrakcje turystyczne: cerkiew greckokatolicka, obiekty na Szlaku Zachodniopomorskich Fortyfikacji i in. • Dobra sezonowa baza noclegowa, rekreacyjna i wypoczynkowa • Wydarzenia sportowo-kulturalne rangi	• Starzejąca się społeczność gminy • Wyjazdy młodych ludzi poza gminę • Mało połączeń w komunikacji publicznej (wewnątrz gminy i do sąsiednich) • Niski poziom zaangażowania mieszkańców w działania społeczne i kulturalne • Niechęć do współpracy między sołectwami • Słabe oznakowanie lokalnych szlaków turystycznych • Mocno zanieczyszczone jezioro Bielsko • Brak produktu turystycznego charakterystycznego dla Gminy • Brak nadzoru nad gospodarką rybacką (brak zarybienia jezior) • Oczyszczalnia ścieków zlokalizowana w centrum miasta • Brak dostępu do internetu na terenach wiejskich • Wysokie opłaty za wodę i ścieki • Duże natężenie ruchu w Białym Borze w sezonie (brak obwodnicy Białego Boru, brak sygnalizacji) • Duża odległość od aglomeracji miejskich • Niska klasa ziemi • Roszczeniowa postawa części mieszkańców • Ograniczony dostęp do instytucji kultury

ponadgminnej (bieg centaura, Mistrzostwa woj. kajaki, zawody konne, kolędowanie) • Świetlice w sołectwach jako zaplecze do działań kulturalnych, edukacyjnych, obywatelskich • Aktywnie działające organizacje pozarządowe	wyższej (teatr, filharmonia, kino itp.) • Brak obiektów turystycznych klasy 3* i 4* • Zły stan dróg gminnych, powiatowych i infrastruktury okołodrogowej • Program postępowania naprawczego Gminy • Zjawisko „uzależnienia” części mieszkańców od pomocy społecznej
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Wykorzystanie tradycji „konnej” (organizacja zawodów, motyw promocji) • Możliwości wykorzystania budynku po sądzie (np. jako Dom Pomocy Społecznej) • Rozwój mieszkalnictwa • Wykorzystanie wielokulturowości jako czynnika wzmacniającego rozwój turystyczny i społeczny gminy • Odnowienie powiązań wśród byłych mieszkańców gminy mieszkających poza jej granicami • Rozwój współpracy z miastami partnerskimi • Dostęp do środków Unii Europejskiej • Rosnąca świadomość ekologiczna, zapotrzebowanie na agroturystykę • Utworzenie elektrowni wiatrowych w gminie • Wyciągnięte wnioski płynące z programu naprawczego	• Pogorszenie się stosunków polsko-ukraińskich • Zła polityka wodna Państwa • Zmieniające się przepisy prawne dotyczące oświaty, kultury itp. • Rozwiązania centralne wpływające niekorzystnie na wydatki gminy • Niekorzystne zmiany klimatu w kontekście rolnictwa • Zanieczyszczenie środowiska • Ograniczone możliwości inwestowania w rozwój turystyki z budżetu Gminy • Degradacja wartości rodziny, zniechęcenie oraz upadek „kultury pracy” • Zła sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju • Wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej i usługi opiekuńcze • Niewystarczające zabezpieczenie przez państwo poziomu życia osób w podeszłym wieku • Malejąca liczba uczniów w szkołach

IV. OBSZARY ROZWOJU GMINY, CELE ROZWOJOWE

Biorąc pod uwagę wszystkie opisane w analizie SWOT czynniki, wyznaczono cele rozwojowe dla Gminy Biały Bór w trzech głównych obszarach:

1. PRZESTRZEŃ
2. SPOŁECZEŃSTWO
3. GOSPODARKA

Cele rozwojowe oraz planowane działania dla obszaru PRZESTRZEŃ:

LP	CEL ROZWOJOWY	DZIAŁANIA
1	Zmniejszenie natężenia ruchu samochodowego w mieście oraz poprawa bezpieczeństwa dla pieszych	a. Działania lobbujące w celu wpisania obwodnicy miasta na listę projektów do sfinansowania (wszystkie projekty inwestycyjne są opracowane) b. Wykonanie analizy możliwości wprowadzenia nowych rozwiązań na kolizyjnych skrzyżowaniach (sygnalizacja świetlna, rondo, inne) c. Wdrożenie wybranych nowych rozwiązań d. Modernizacja sieci dróg gminnych
2	Poprawa stanu oraz ilości dostosowań w infrastrukturze drogowej edukacyjnej i kulturalnej do potrzeb osób niepełnosprawnych	a. Wykorzystaniem dostępnych możliwości pozyskania środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych b. Stały nadzór nad projektowanymi rozwiązaniami dotyczącymi publicznej infrastruktury miejskiej (*wykorzystanie wniosków z obecnie prowadzonego Monitoringu przestrzegania praw osób niepełnosprawnych)

3	Poprawa estetyki zabudowy centrum miasta	a. Opracowanie i przyjęcie uchwały krajobrazowej b. Zagospodarowanie centrum miasta (np.: budowa fontanny, stworzenie miejsca/placu do spotkań indywidualnych i plenerowych – miejsca do siedzenia, zadaszenia, małą infrastruktura itp., kontynuacja działań rewitalizacyjnych skweru miejskiego przy rzece Biała) c. Budowa nowego centrum przesiadkowego w Białym Borze d. Monitorowanie zgodności planowanych i realizowanych inwestycji z założeniami zawartymi w Gminnym Programie Rewitalizacji e. Odnowienie / rewitalizacja kamienic, budynków wzdłuż głównych ulic przy wsparciu gminy
4	Stworzenie miejsc do spotkań dla mieszkańców o charakterze społecznym, kulturalnym i rekreacyjnym	a. Budowa parku rozrywki (skatepark, park linowy, minigolf, strzelnica sportowa) b. Nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, kołami łowieckimi, grupami strzeleckimi c. Ustalenie źródeł finansowania oraz pozyskiwanie środków na realizację d. Zaangażowanie organizacji społecznych do prowadzenia miejsc integracji
5	Poprawa stanu infrastruktury komunikacji publicznej	a. Działania lobbujące w celu wpisania dworca PKP na listę obiektów do remontu b. Zmiana charakteru istniejącego przystanku autobusowego (połączenie z nowym budynkiem informacji turystycznej)
6	Rozwijanie budownictwa mieszkaniowego	a. Tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem potrzeb budownictwa jednorodzinnego b. Promowanie oferty wśród mieszkańców Gminy i na zewnątrz

Cele rozwojowe oraz planowane działania dla obszaru SPOŁECZEŃSTWO:

LP	CEL ROZWOJOWY	DZIAŁANIA
1	Zwiększenie atrakcyjności nauki i wzbogacenie oferty edukacyjnej dla młodych ludzi	a. Modernizacja istniejącej infrastruktury oświatowej – remont bazy dydaktycznej b. Działania lobbujące nakierowane na uruchomienie nowych kierunków nauczania – np.: klasy związane z hodowlą koni, jeździectwem c. Wzbogacenie programu edukacyjnego w szkołach (np.: wyjazdy edukacyjne, wymiany międzynarodowe)
2	Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców	a. Angażowanie mieszkańców w planowanie i realizację przedsięwzięć podejmowanych przez Gminę i gminne jednostki organizacyjne b. Inicjowanie działań służących integracji i wzmacnianiu więzi między mieszkańcami c. Wdrożenie mechanizmu budżetu obywatelskiego
3	Wzmocnienie systemu opieki nad dziećmi i młodzieżą	a. Utworzenie klubów malucha, oddziałów żłobkowych b. Tworzenie projektów nakierowanych na zapewnienie opieki / oferty / zagospodarowanie czasu wolnego ze szczególnym uwzględnieniem okresu wakacyjnego / ferii / popołudni z wykorzystaniem istniejących świetlic wiejskich
4	Zwiększenie oferty zagospodarowania czasu wolnego dla seniorów	a. Utworzenie klubów seniora b. Tworzenie kół zainteresowań (np.: grup teatralnych) z udziałem seniorów i na ich rzecz c. Inicjowanie /prowadzenie działań na rzecz aktywizacji społecznej osób starszych (w tym związanych z integracją międzypokoleniową)
5	Zwiększenie ilości rozwiązań z zakresu opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi (m.in.: zdrowie, mieszkalnictwo, wsparcie przed wykluczeniem)	a. Powstanie środowiskowego domu samopomocy (ośrodek dziennego pobytu) b. Budowa mieszkań socjalnych, mieszkań chronionych, Gminnego Domu Pomocy Społecznej
6	Poprawa stanu i dostępności infrastruktury kulturalnej; wzbogacenie	a. Inicjowanie / organizowanie wydarzeń kulturalnych ze znanymi ludźmi (m.in.: spotkania autorskie z literatami, malarzami, pisarzami)

	oferty kulturalnej	b. Organizacja warsztatów i przeglądów literackich, teatralnych, muzycznych c. Zakup sprzętu nagłaśniającego, audiowizualnego do organizacji wydarzeń kulturalnych i oświatowych d. Aktualizacja zasad funkcjonowania świetlic wiejskich (m.in.: godzin otwarcia, zasad dostępności)
7	Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym / wykluczonych	a. utworzenie Klubu Integracji Społecznej b. stworzenie systemu specjalistycznego wsparcia (m.in.: terapeuta, doradca zawodowy)

Cele rozwojowe oraz planowane działania dla obszaru GOSPODARKA:

LP	CEL ROZWOJOWY	DZIAŁANIA
1	Sprowadzenie do gminy inwestorów strategicznych oraz kapitału generujących nowe miejsca pracy	a. Uzbrojenie istniejących terenów inwestycyjnych b. Wprowadzenie systemu ulatwień/ulg podatkowych dla inwestorów c. Poszukiwanie inwestorów poprzez promocję terenów inwestycyjnych i stworzonych ulatwień/ulg
2	Poprawa jakości infrastruktury turystycznej – wodnej	a. Wykonanie ścieżki wokół jeziora Ławiczka / Łobez; montaż pomostów, ławek b. Poprawa istniejącej infrastruktury na plaży miejskiej c. Wdrożenie prac mających na celu poprawę jakości wód w jeziorze Bielsko oraz zwiększenie jego dostępności dla wędkarzy (montaż pomostów wędkarskich) d. Powiększenie obszaru plaży przy jeziorze Łobez
3	Tworzenie warunków do rozwoju istniejących gospodarstw agroturystycznych	a. Zwiększenie poziomu promocji oferty gospodarstw agroturystycznych b. Stworzenie współpracy / kanałów wymiany informacji pomiędzy gospodarstwami na temat oferty, dostępności dla turystów itp. c. Zwiększanie wiedzy / świadomości właścicieli gospodarstw w zakresie rozwijania działalności agroturystycznej
4	Zwiększenie dostępności i	a. Wytyczenie / właściwe oznakowanie szlaków pieszych

	poprawa atrakcyjności istniejących obiektów / miejsc turystycznych i rekreacyjnych	/ rowerowych b. Rozbudowa ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych c. Stworzenie systemu współpracy i wymiany informacji między lokalnymi przedsiębiorcami turystycznymi
5	Zwiększenie możliwości wykorzystania istniejącego potencjału turystycznego w gminie	a. Stworzenie produktu turystycznego gminy / marki gminy / cechy charakterystycznej oferty turystycznej (produktem turystycznym może być np. „góra piachu” czy też wprowadzenie turystyki rehabilitacyjno-wypoczynkowej – gmina jako miejsce, w którym ludzie z dużych miast będą mogli odpocząć, zregenerować się, zrelaksować), z wykorzystaniem agroturystyki, ośrodków wypoczynkowych i walorów naturalnych gminy b. Analiza możliwości stworzenia miejsca tematycznego / wioski tematycznej (temat – np.: dwie kultury; produkty ekologiczne) c. Opracowanie planów wykorzystania stadniny koni – stadnina jest własnością Skarbu Państwa i Gmina nie jest władna prowadzić stadninę, ale może wspierać działania właściciela w celu uruchomienia, jak i prowadzenia stadniny. d. Budowa centrum informacji turystycznej
6	Rozwój / wykorzystanie istniejących zasobów naturalnych – kruszywa, kopalnia	a. Podejmowanie działań skierowanych na tworzenie pozytywnego klimatu dla przedsiębiorców, m.in.: powstanie platformy informacyjnej, aby mieszkańcy doskonale wiedzieli co chcą robić przedsiębiorcy, w jaki sposób, i jak uzyskać akceptację społeczną swoich planów. Platforma umożliwi minimalizowanie oddziaływań przemysłu na życie mieszkańców. b. planowanie zrównoważonego rozwoju inwestycji, w porozumieniu z mieszkańcami

V. SPOSÓB WDRAŻANIA DZIAŁAŃ UJĘTYCH W STRATEGII

1. Strategia będzie przyjęta uchwałą Rady Miejskiej w Białym Borze, stając się formalną podstawą do planowania działań przez zainteresowane podmioty i grupy osób.
2. Planowanie i wdrażanie poszczególnych działań opisanych w Strategii powinno się odbywać we współpracy samorządu lokalnego i innych partnerów społecznych i gospodarczych, prowadzących swoją działalność na terenie Gminy i na rzecz mieszkańców Gminy.
3. W procesie tworzenia budżetów Gminy Rada Miejska w Białym Borze będzie uwzględniała działania opisane w niniejszym dokumencie przy planowaniu wydatków gminy.

VI. FINANSOWANIE STRATEGII

Z uwagi na przyjętą metodologię tworzenia niniejszego dokumentu, określono poniżej potencjalne źródła pozyskiwania środków na finansowanie działań ujętych w Strategii, bez wyliczania konkretnych kwot wydatków w ramach poszczególnych sfer tematycznych. Do źródeł tych należą przede wszystkim:

1. Budżet Gminy.
2. Ministerstwa tematycznie powiązane z poszczególnymi obszarami oraz celami rozwojowymi.
3. Środki z Unii Europejskiej.
4. Budżet województwa zachodniopomorskiego.
5. Środki własne podmiotów realizujących działania opisane w Strategii.

VII. MONITORING STRATEGII

1. Zespół roboczy, który tworzył projekt niniejszego dokumentu dokona oceny poziomu wdrażania działań opisanych w Strategii.
2. Dokonując tej oceny, zespół może uzyskiwać informacje o realizowanych i zrealizowanych przedsięwzięciach zawartych w Strategii od podmiotów działających na terenie Gminy Biały Bór.
3. Ocena zawierać będzie informacje o podjętych działaniach w ramach poszczególnych celów, zaangażowanych środkach, liczbie uczestników, osiągniętych rezultatach.
4. Ocena przygotowywana będzie co najmniej raz na dwa lata po zakończeniu danego roku.